

Gastroenterologie v době pandemie covid-19

Gastroenterology in the covid-19 pandemic era

Š. Suchánek

Interní klinika 1. LFUK a ÚVN Praha

Vážené kolegyně, vážení kolegové, pandemie covid-19 má celosvětově významný dopad na všechny oblasti medicíny včetně gastroenterologie a preventivních programů. Dle průzkumu Komise pro screening kolorektálního karcinomu (KRK) Světové endoskopické organizace (WEO CRC Screening Committee) ve vybraných zemích došlo k redukci či zastavení screeningu KRK ve většině států s výjimkou zemí, kde se podařilo pandemii dostat rychle pod kontrolu (Tchaj-wan, Austrálie) [1]. Data z USA (oblast San Franciska) potvrzují významný pokles v provádění screeningových metod (fekální imunochemické testy na okultní krvácení do stolice o 86 % a koloskopie o 90 %) [2]. Modelová studie z Anglie ukazuje vliv redukce zdravotní péče v době pandemie na nárůst úmrtí na KRK v pětiletém horizontu, který činí 15,3–16,6 % v závislosti na délce této redukce (jeden ze tří scénářů) [3].

Vliv pandemie na endoskopickou praxi v České republice byl velmi přehledně popsán v letošním třetím čísle tohoto časopisu. Výsledky dotazníkové studie ukázaly, že v období 1. 3.–20. 4. 2020 (7 týdnů) byl zcela zásadně redukován provoz v 86 % z 90 dotázaných endoskopických pracovišť [4]. Přestože lze předpokládat, že v rámci těchto opatření byly omezeny koloskopie prováděné v rámci sekundární prevence KRK (TOKS pozitivní a screeningové koloskopie), srovnání dat z Registru preventivních koloskopií (Registr) v prvních pěti měsících roku 2019 a 2020 ukazuje jen mírný pokles výkonů (8 223 vs.

7 743 koloskopií, 3 021 vs. 2 974 odstraněných adenomů). Přestože jde o data nepřímá (závislá na zadávání informací do Registru), ukazují, že v České republice byl v první polovině letošního roku útlum screeningu KRK jen částečný. Je otázkou, jaký vliv bude mít úprava designu screeningového programu od počátku července (snížení dolní věkové hranice pro screeningovou koloskopii z původních 55 let na 50 let věku) a nepříznivý průběh pandemie v podzimních měsících a ke konci roku.

V tomto čísle časopisu se vztahu onemocnění covid-19 a hepatogastroenterologie věnuje prof. Špičák. Přehledové sdělení uzavírá konstatováním, že covidová infekce bývá provázena gastrointestinálními příznaky (zejména průjem, dále abdominální bolesti a zvracení), nezhoršuje průběh nespecifických střevních zánětů a imunosupresivní a biologická léčba těchto zánětů nezhoršuje průběh infekce a že vliv na virové hepatitidy a transplantace je marginální [5].

Tématem gastrointestinální onkologie se zabývají dva příspěvky z pražských pracovišť. Doktor Grega prezentuje výsledky multicentrické studie, která byla zaměřena na individuální riziko vzniku kolorektálního karcinomu. U téměř 2 000 asymptomatických pacientů bylo prokázáno, že rizikové faktory spojené s pokročilou kolorektální neoplazií (pokročilé adenomy a karcinomy) jsou zejména věk, mužské pohlaví a kouření, dále pak sérová koncentrace triglyceridů a nízká hladina vitamínu D [6].

Doktor Pazdírek předkládá přehledové sdělení o současných možnostech predikce léčebné odpovědi na neoadjuvantní chemoradioterapii u karcinomu rekta. Tato léčba je považována za standardní péči u pacientů s lokálně pokročilým nádorem (stadium II a III) a jejím cílem je redukce rekurence tumoru spíše než celkové přežití. Ke kompletnímu vymizení tumoru dochází u 15–25 % pacientů. Prediktory dobré odpovědi na léčbu jsou klinické, radiologické, imunologické a molekulární. Z předloženého literárního review vyplývá, že žádná z těchto možností není zcela dostatečná a dominantní. Mezi slibné metody odhadu dobré léčebné odpovědi patří lokalizace tumoru (distální tumory oproti proximálním), nízká hladina karcinoembryonálního antigenu (CEA) před léčbou, některé parametry vyšetření magnetickou rezonancí a pokles cirkulující nádorové DNA (ctDNA) během léčby [7].

Další zajímavé informace a vlastní zkušenosti přináší příspěvky slovenských kolegů zaměřené na vztah akutního selhání jater a malobuněčného karcinomu plic a dále na potenciální nežádoucí účinky léčby somatostatinovými analogy u neuroendokrinních tumorů gastrointestinálního traktu.

Přeji vám vše dobré v neklidných časech.

Literatura

1. Dekker E, Chiu HM, Lansdorp-Vogelaar I et al. Colorectal cancer screening in the COVID-19 era. *Gastroenterology* 2020 (in press). doi: <https://doi.org/10.1053/j.gastro.2020.09.018>.

2. Patel S, Issaka RB, Chen E et al. Colorectal Cancer Screening and COVID-19 [published online ahead of print, 2020 Oct 8]. *Am J Gastroenterol* 2020. doi: 10.14309/ajg.0000000000000970.
3. Maringe C, Spicer J, Morris M et al. The impact of the COVID-19 pandemic on cancer deaths due to delays in diagnosis in England, UK: a national, population-based, modelling study. *Lancet Oncol* 2020; 21(8): 1023–1034. doi: 10.1016/S1470-2045(20)30388-0.
4. Tachecí I, Urban O, Lukáš M et al. Vliv pandemie COVID-19 na endoskopickou praxi

v České republice – dotazníková studie. *Gastroenterol Hepatol* 2020; 74(3): 195–203. doi:10.14735/amgh2020195.

5. Špičák J. Covid-19 a hepatogastroenterologie, *Gastroenterol Hepatol* 2020; 74(5): 415–423. doi:10.14735/amgh2020415.

6. Grega T, Vojtěchová G, Ngo O et al. Prediktory pokročilé kolorektální neoplazie ve screeningu kolorektálního karcinomu – průběžné výsledky multicentrické prospektivní studie. *Gastroenterol Hepatol* 2020; 74(5): 386–392. doi:10.14735/amgh2020386.

7. Pazdírek F, Minárik M, Benešová L et al. Current possibilities of predicting the therapeutic response to neoadjuvant chemoradiotherapy in rectal cancer. *Gastroenterol Hepatol* 2020; 74(5): 393–403. doi:10.14735/amgh2020393.

doc. MUDr. Štěpán Suchánek, Ph.D.

koeditoř sekce

Gastrointestinální onkologie

stepan.suchanek@uvn.cz

Gastrointestinální onkologie

Gastrointestinal oncology

T. Koller

V. interná klinika LFUK a UN Bratislava

Vážení čitatelia

Gastroenterológie a hepatológie, v čase vrcholicej pandémie dostávajú do rúk piate tohtoročné číslo nášho časopisu, ktoré je tradične venované problematike gastrointestinálnej onkológie. V krajinách, ktoré sú najviac postihnuté pandemiou, sa očakáva, že dôjde ku zvýšenému počtu odvrátiteľných úmrtí na nádorové ochorenia, ak sa ich diagnostika oneskorí. Prevencia a liečba onkologických chorôb je preto jednou z oblastí medicíny, ktorú by sme mali udržať v prevádzke, aj napriek hroziacemu kolapsu zdravotníckeho systému.

Onkologickej problematike venuje aktuálne číslo originálnu prácu s cieľom identifikovať rizikový profil pacientov, u ktorých sa pri skriningovej koloskopii zistila pokročilá kolorektálna neoplázia. Liečbou kolorektálneho karcinómu sa zaoberá extenzívna prehľadová práca sna-

žiaci sa sumarizovať aktuálne poznatky o faktoroch, ktoré by mohli predpovedať odpoveď na neoadjuvantnú chemorádioterapiu karcinómu rekta. Hepatologickej onkológii je venovaná prehľadová práca dokumentujúca v minulosti nelichotivú realitu skriningu hepatocelulárneho karcinómu na Slovensku, ktorá sa, dúfajme, dnes už uberá priaznivým smerom. Onkologickú problematiku dopĺňa originálna správa o skúsenostiach s dlhodobou liečbou analógmi somatostatínu u pacientov s neuroendokrinnými tumormi a poučná kazuistika raritného prípadu akútneho postihnutia pečene pri ťažko spoznateľnej malignite.

Aktuálnym problémom počas pandemickej situácie sa venuje prehľad o doposiaľ publikovaných poznatkoch o vplyve covid-19 na tráviaci trakt, ako aj o rizikách, ktoré táto infekcia predstavuje pre pacientov s existujúcimi choro-

bami tráviaceho traktu a pečene. Horúcou novinkou je tiež duodenoskop na jedno použitie, preto prinášame správu o jeho prvom použití v našich krajinách. V čísle tiež uvádzame extenzívny prehľad s novým pohľadom na aktuálne štatistické údaje o reálnych úskaliach dlhodobej liečby inhibítormi protónovej pumpy. Záverom čísla je uvedená ďalšia poučná kazuistika o raritnom, ale závažnom vplyve cirhózy na obehový systém.

Vážení kolegovia, v týchto neľahkých časoch Vám prajem predovšetkým pevné zdravie a želám Vám, aby ste si našli aj pokojné momenty na prečítanie aktuálneho čísla Gastroenterológie a hepatológie.

doc. MUDr. Tomáš Koller, Ph.D.

koeditoř sekcie

Gastrointestinální onkologie

koller.tomas@gmail.com

